

Zbirka

**Od A
do Ž**

Kako pomagam otroku do izobrazbe in poklica?

Zbirka

**Od A
do Ž**

Kako pomagam otroku do izobrazbe in poklica?

Knjiga je sofinancirana s strani
Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

mib

POSREDOVALNA AGENCIJA
IZOBRAŽEVANJE IN TRGOVINA, L.L.B.

Od A do Ž – Kako pomagam otroku do izobrazbe in poklica?

Avtorji: mag. Maruška Željeznov Seničar, Irena Kuntarič Hribar, Marko Zupančič,
Matjaž Praprotnik

Recenzent: dr. Metod Resman

Lektorica: Nadja Leban

Urednica: Maruška Željeznov Seničar

Izdala: MiB d.o.o.

Za založbo: Maruška Željeznov Seničar

Zbirka

**Od A
do Ž**

Kako pomagam otroku
do izobrazbe in poklica?

VSEBINA

- 1. Vloga osnovne šole pri poklicni orientaciji**
Maruška Željeznov Seničar
- 2. Vloga srednje šole in gimnazije pri poklicni orientaciji**
Maruška Željeznov Seničar
- 3. Vloga staršev pri poklicnem razvoju mladostnika**
Maruška Željeznov Seničar
- 4. Komunikacija z mladostnikom**
Maruška Željeznov Seničar
- 5. Načrtovanje učne in poklicne uspešnosti**
Maruška Željeznov Seničar
- 6. Vzgoja in izobraževanje v Sloveniji**
Irena Kuntarič Hribar
- 7. CIPS – Poklicni kažipot za starše in mlade**
Marko Zupančič
- 8. Kam po informacije?**

Dragi starši, rejniki in skrbniki,

naloga starša, rejnika ali skrbnika je ena izmed težjih nalog. V knjigi, namenjeni samo vam, prikazujemo možnosti, ki jih lahko nudite svojemu odraščajočemu mladostniku na poti do poklicnega in izobraževalnega cilja. Predvsem pa računamo na vas, da postanete bolj aktivni v komunikaciji s šolo in učitelji, ter svojega mladostnika kar se da pripravite na realno življenje.

Maruška Željeznov Seničar

Kaj naj drugega naredimo, kot to, da začnemo pri sebi!

Opomba: v besedilu omenjam besedo starši, s katero mislim tako rejnike, skrbnike, kot tudi vse tiste, ki kakorkoli skrbijo za rast in razvoj mladega bitja. Prav tako z besedo mladostnik prikazujem oba spola.

Najprej ugotovimo, kaj nam je na voljo ... v šoli ...

Vloga osnovne šole pri poklicni orientaciji

Šolska svetovalna služba (pedagog, psiholog, socialni delavec, defektolog ali socialni pedagog) nudi pomoč na naslednjih področjih:

- učenje in poučevanje
- šolska kultura, vzgoja, klima in red
- telesni, osebni (spoznavni in čustveni) razvoj
- šolanje in poklicna orientacija ter
- socialna in ekonomska stiska.

(povzeto po <http://www.mszs.si/slo/>)

Šolska svetovalna služba skupaj z učenci, starši in vodstvom šole pomaga učencu pri izbiri in načrtovanju izobraževalno-poklicne poti. Poklicna orientacija je proces, ki je sestavljen iz različnih faz in elementov:

- poklicno informiranje
- diagnosticiranje
- poklicno svetovanje
- poklicna vzgoja
- namestitve
- zastopanje
- povratno informiranje ter
- spremljanje.

(povzeto po <http://www.mszs.si/slo/>)

Intenzivni proces poklicne orientacije se pričinja v predzadnjem razredu osnovne šole. V tem času šolska svetovalna služba skupaj z Zavodom za zaposlovanje izvede testiranje učenčevih sposobnosti (MFBT) za potrebe poklicnega svetovanja. V zadnjem razredu se izvedeta tudi Anketa o izbiri poklica ter Test poklicnih interesov (v sodelovanju z Zavodom za zaposlovanje). Prav tako potekajo intenzivni individualni in skupinski svetovalni razgovori, organizacija predstavitev srednjih šol, promocije poklicev in drugo.

Kako poteka svetovalno delo z učenci v osnovni šoli na področju poklicne orientacije?

- Informiranje učencev o nadaljnjem izobraževanju, poklicih in možnostih zaposlovanja.
- Organizacija obiskov učencev v podjetjih in pri drugih delodajalcih.
- Organizacija in koordinacija predavanj in pogovorov z zunanjimi strokovnjaki (npr. Zavodom za zaposlovanje).
- Izvedba predavanj, oziroma delavnic za učence (letno vsaj dve uri predavanj na oddelek v zadnjih dveh zaključnih razredih osnovne šole).
- Zbiranje podatkov o učencih za potrebe poklicnega svetovanja (anketiranje, diagnostični preizkusi). Šolska svetovalna služba izvede anketo o izobraževalnih in poklicnih namerah učencev v zadnjem razredu osnovne šole.
- Individualno in skupinsko svetovanje (vsak učenec naj bi imel vsaj en svetovalni razgovor pred zaključkom osnovne šole – v zadnjem razredu, po potrebi že prej). Udeležba za učenca je prostovoljna.

(povzeto po <http://www.mszs.si/slo/>)

Kako poteka svetovalno in posvetovalno delo s starši v osnovni šoli?

- Organizacija in izvedba predavanj in delavnic o vlogi staršev pri poklicnem razvoju in odločanju (vsaj dve predavanji; najmanj eno v predzadnjem razredu in eno v zadnjem razredu osnovne šole).
- Individualno poklicno svetovanje za starše (lahko skupaj z učenci) o poklicni izbiri.

(povzeto po <http://www.mszs.si/slo/>)

Vloga srednje šole in gimnazije pri poklicni orientaciji

Šolska svetovalna služba na področju poklicne orientacije:

- Koordinira nasloge s področja poklicne orientacije. Dijaki morajo imeti možnost udeležiti se posebnih oblik skupinskega dela, s pomočjo katerih spoznavajo samega sebe, se informirajo o možnostih nadaljevanja šolanja ali vključitve v delo ter pridobivajo znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo pri različnih prehajanjih. Za dijake v zadnjem letniku svetovalna služba obvezno ponudi (ali organizira) vsaj en individualen razgovor.
- Zagotavlja dostopnost do informacij, povezanih s poklicno orientacijo, vsem udeležencem, skrbi za dopolnjevanje ustrezne literature v šolski knjižnici ter se pri tem povezuje z Zavodom RS za zaposlovanje, delodajalci in drugimi.
- Zagotavlja skupaj z razredniki in drugimi strokovnimi delavci stalno ponudbo skupinskih oblik poklicnega svetovanja dijakom, ki naj za prvi in drugi letnik obsega vsaj dvourno dejavnost, za tretji triurno in za četrti letnik vsaj štiriurno.
- Pripravi dejavnosti z različnih tematskih sklopov (programske smernice priporočajo): v prvem letniku pričakovanja v zvezi s šolo in poklicem ter njihovo uresničevanje, seznanjanje z možnostmi napredovanja v šoli in poklicu; v drugem letniku seznanjanje s procesi in učenje samospoznavanja, nadaljevanje seznanjanja z možnostmi napredovanja v šoli in poklicu, vprašanje izbirnih predmetov in študija; v tretjem letniku nadaljevanje samospoznavanja in seznanjanja z možnostmi šolskega in poklicnega napredovanja, vprašanje izbornih predmetov in študija, seznanjanje z možnostmi za zaposlitev, seznanjanje z možnostmi, ki jih ponuja izobraževanje odraslih; v četrtem letniku pa nadaljevanje učenja samospoznavanja, seznanjanja z možnostmi, seznanjanje s procesi odločanja in učenje za prehod.

(povzeto po: Programske smernice, predlog 1999. Svetovalna služba v gimnazijah, nižjih in srednjih poklicnih šolah ter strokovnih šolah ter v dijaških domovih.

Nacionalni kurikularni svet.)

Sledi ugotavljanje, kaj lahko mi naredimo ... ali imamo še vpliv ...

Vloga staršev pri poklicnem razvoju mladostnika

Starši, skrbniki in rejniki (v nadaljevanju starši) imajo izredno pomembno vlogo pri razvoju poklicnih pričakovanj, ambicij, vrednot do dela in poklicnega ter učnega uspeha učenca. Že samo dejstvo, ki ga nakazuje naša raziskava o tem, s kom se mladostniki najlažje pogovorijo o nadaljnjem šolanju in izbiri poklica, poudarja pomen staršev. Raziskavo smo naredili med 51 mladostniki, stari 14 let.

Izbira poklica in nadaljnje šolanje	število odgovorov	število odgovorov v %
S starši	37	72,55%
S sošolci	3	5,88%
S prijateljem	2	3,92%
Z razrednikom	1	1,96%
Z učiteljem predmeta	3	5,88%
S šolskim svetovalnim delavcem	2	3,92%
Z nobenim	3	5,88%
Skupaj	51	100,00%

Iz tabele lahko izpeljemo, da se kar 72,55% (37) mladostnikov o izbiri poklica in o nadaljnjem šolanju najlažje pogovori prav s starši. Torej, **mnenje staršev je izrednega pomena**. S svojo vrednotno držo, odnosom do dela in do posameznih poklicev mladostniku dajejo okvir, v katerem razmišlja in se odloča. Kljub temu, da so starši pomemben dejavnik, pa na njegovo poklicno odločanje vplivajo tudi drugi dejavniki.

Sedaj gremo v akcijo ... poiščemo mladostnika ... še prej pa ...

... se pozanimajte, s kom imate opravka

Za lažje razumevanje mladostnika je prav, da se starši oskrbijo z vsemi potrebnimi informacijami o mladostnikovem razvoju, potrebah in pričakovanjih.

Mladostništvo ali adolescenco lahko razdelimo na tri obdobja:

- zgodnje mladostništvo (12-14 let)
- srednje mladostništvo (14-17 let)
- pozno mladostništvo (17-19 let)

Zgodnje mladostništvo (12–14 let)

To obdobje zaznamuje hitra telesna rast, močan razvoj lastne identitete in s tem razvoj sposobnosti za izražanje samega sebe. V tem obdobju starši opazijo velike spremembe v mladostnikovem vedenju. Obrača se navzven, izven družine ter išče socialne stike ter lastno potrditev med vrstniki in prijatelji. Pogostokrat se starši srečujejo s testiranjem in preizkušanjem njihove doslednosti in trdnosti glede postavljenih pravil vedenja v družini in izven nje (eksperimentiranje s cigaretami, drogami, alkoholom, časovnimi omejitvami). Mladostnik svoja čustva lažje izrazi preko vedenja, kot pa preko besed.

Interesi mladostnika so v tem obdobju usmerjeni v sedanost in bližnjo prihodnost, pri oceni posameznih poklicev so usmerjeni v socialno vrednotenje (višje cenijo poklice, ki so povezani z ugledom, spoštovanjem in visokim finančnim stanjem). V tem obdobju že lahko opredelijo področje dela, ki jih zanima, in ki bi zadovoljilo njihove interese ter pričakovanja glede poklica. Poklicno področje povezujejo z oceno poklicnih možnosti, kasneje z izobraževalnimi zahtevami in vrednotami. Je obdobje raziskovanja samega sebe, lastnih interesov in sposobnosti ter poklicnih možnosti.

Kako ravnavajo starši?

Naloga staršev je, da informacije, ki jih ima mladostnik o sebi, lastnih interesih in poklicnih pričakovanjih primerno integrirajo v proces poklicnega odločanja. V ospredju so spoštljivi pogovori z mladostnikom o posameznih poklicih (planiranje aktivnosti za pridobivanje informacij), obisk pri šolskem svetovalnem delavcu ter udeležba staršev v raznih aktivnostih, ki jih šola pripravlja v okviru poklicne orientacije.

Srednje mladostništvo (14–17 let)

Starši si ob vpisu na srednješolsko izobraževanje navidezno nekoliko oddahnejo. Pa vendar je prehod iz osnovne šole v srednjo stresna situacija, tako za mladostnika kot za starše. Osrednji stresni dejavniki, kot so novo socialno okolje (sošolci, profesorji) zahtevajo od mladostnika novo prilagoditev, hkrati pa tudi učno uspešnost. Stiske in stresi, ki se pojavljajo v novem učnem okolju, se prenašajo v družino. Mladostnik je nemiren, se zapre vase, pogostokrat hodi ven, kjer išče svojo potrditev in uspešnost med vrstniki. Mnenje staršev nizko vrednoti, bolj pomembno je, kaj o določeni stvari pravijo in menijo vrstniki.

Proti koncu tega obdobja mladostnik prehaja v realistično obdobje poklicnega odločanja, kjer aktivno raziskuje poklice ter jih primerja s svojimi interesi, lastnimi notranjimi izkušnjami, doživljanji ter sposobnostmi in vrednotami. V tem obdobju je mladostnik (seveda ob podpori odraslih) sposoben postavljati cilje in planirati določena področja življenja.

Kako ravnaajo starši?

Starši so bolj v vlogi svetovalca: toplina in pozitivna komunikacija morata biti uravnoteženi z mladostnikovo potrebo po neodvisnosti. V tem obdobju so starši stranskega pomena; nanje se obrnejo po informacije o izobraževanju, financah in poklicnih planih.

Pozno mladostništvo (17–19 let)

Zaključevanje srednješolskega izobraževanja se zaključi z eksternim ocenjevanjem (poklicno maturo, splošno maturo, zaključni izpit ...), ki za mladostnika predstavlja prehod v svet odraslih. Mladostnikova identiteta je oblikovana in z njo povezani interesi postanejo bolj stabilni ter ciljno usmerjeni (tudi poklicna usmeritev). Mladostnik je v tem obdobju že zrel za samostojne odločitve, prav tako pa tudi za dogovore in kompromise.

Kako ravnajo starši?

Starševstvo je v tem obdobju zelo kompleksno. Odnosi med starši in mladostnikom preidejo na višjo raven – na odnos med odraslim in odraslim.

Poklicni tipi

V Sloveniji se pri poklicni orientaciji uporablja Hollandov vprašalnik SDS (Iskanje poklicne poti). Holland je predvideval šest osnovnih osebnostnih tipov, ki so povezani z določenimi poklici:

- Realistični tip osebnosti (telesno razviti, praktični, iskreni, vztrajni, razvite motorične spretnosti). Za takšno vrsto osebnostnega tipa so dobri praktični poklici (avtomehanic, avtoserviser, strojni tehnik, agronom ...).
- Raziskovalni tip osebnosti (intelektualen tip, razumski, analitičen, kritičen, samostojen, natančen, rad raziskuje in ugotavlja povezanosti, informacije). Za takšno vrsto osebnostnega tipa so poklici: arheolog, zgodovinar, računalniški programer, zgodovinar, matematik, fizik ...
- Socialni tip osebnosti (izrazite govorne sposobnosti, sodelovalni, družabni, razumevajoči, potrpežljivi, empatični). Takšni tipi osebnosti so idealni za učitelja, svetovalca, vzgojitelja, socialnega delavca.
- Konvencionalni tip osebnosti (prilagodljiv, metodičen, odgovoren, natančen). Sem spadajo poklici kot so: računovodja, tajnik, knjižničar.
- Podjetniški tip osebnosti (izrazite voditeljske in govorne sposobnosti, energetske moč, prepričljiv, gospodovalec). Takšni tipi osebnosti najlažje opravljajo delo direktorja, vodje, upravnika, uslužbenca v odnosih z javnostjo, v marketingu.
- Umetniški tip osebnosti (umetnik, ustvarjalec, izraziti talenti, odprti, neodvisni, samostojni).

Preberite več v:

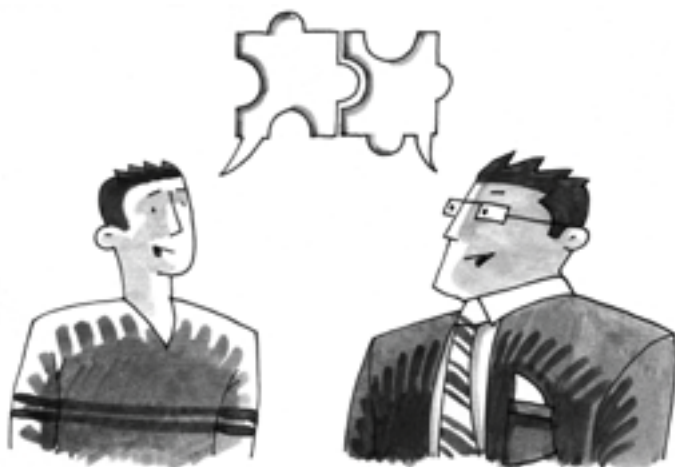
Ljubica Marjanovič Umek, Maja Zupančič, Urška Fekonja, Tina Kavčič, Matija Svetina, Tatjana Tomazo Ravnik, Borut Bratanič (2004). Razvojna psihologija. Znanstveno-raziskovalni inštitut Slovenije v sodelovanju z založbo Rokus, Ljubljana.

Komunikacija z mladostnikom

Za izboljšanje odnosov med starši in mladostniki je izrednega pomena pogovor. Včasih dobijo starši občutek, da svojemu mladostniku ne sledijo več, da ne morejo najti skupnega časa za pogovor in da svojega otroka skoraj ne prepoznajo. Res je, mladostnik izredno hitro dozoreva in se osebnostno spreminja, temu pa včasih starši in družina ne sledijo. Pomembno je, da se starši zavedajo, da so mladostnikove potrebe po druženju in komunikaciji z vrstniki izredno velike, prav tako pa se večja tudi potreba po neodvisnosti. Gre za nekakšno dvojnost odnosa med starši in mladostniki. Na eni strani mladostnik eksistenčno potrebuje svoje starše, na drugi pa želi imeti čimvečjo neodvisnost. Pomembno je, da skozi razvoj otroka in kasneje mladostnika starši vzpostavijo zdrave, zaupljive in korektne odnose.

To pomeni:

- postavljanje pravil in omejitev;
- da ste jasni in razumljivi;
- dajanje realnih pojasnil;
- da že prej dodeljujete otroku odgovornosti na področjih, kjer je samostojen;
- ne recite »ne« stvarem, ki bodo za mladostnika pomembne v prihodnosti;
- usmerjajte ga, vendar ne v smislu kontrole (predvsem preko poslušanja in spraševanja);
- pustite, da dela napake; prav tako mu pustite, da uvidi posledice svojih odločitev in dejanj.

Nekaj splošnih dejstev o komunikaciji

Učinkovitost komunikacije je odvisna od osebnosti mladostnika, staršev in vseh drugih ljudi, ki v komunikacijo vstopajo kot aktivni udeleženci (družinski člani, prijatelji, sorodniki, socialna služba ...). Poleg osebnosti je oblikovanje odnosa odvisno tudi od motiviranosti mladostnika, možnosti in pogojev, ki so v družinskem okolju na voljo.

Eden izmed prvih pogojev je **popolna pozornost in podpora preko poslušanja**. Dobri sogovorniki – starši poslušajo 90% in govorijo 10%. To pomeni tudi popolno prisotnost v trenutku in zainteresiranost za mladostnikovo pripoved. Empatično poslušanje in poslušanje brez obsojanj ima namreč zdravilen učinek. S pozornim poslušanjem lahko starši dobijo širšo predstavo o problemu ter s tem več informacij, s katerimi bodo lahko pomagali svojemu mladostniku. Ravno pri poklicni orientaciji je pomembno, da starši dobijo dovolj široko predstavo o poklicnih interesih in željah mladostnika. S pozornim opazovanjem in poslušanjem to lahko tudi dosežejo. Popolno preudarno poslušanje daje staršem možnosti, da lahko v pogovoru spregovorijo.

Drugi pogoj za uspešno komunikacijo je ustrezno razpoloženje. Le-to se ljudjem čez dan menja zaradi različnih dejavnikov (utrujenost, preobremenjenost ...). V nekaterih delih dneva so starši bolj razpoloženi ter s tem bolj odprti za zaznavanje informacij, razmišljanje in pogovor. Pomembno je, da se zavedajo teh vplivov, ter da jih ne nosijo v pogovor z mladostnikom.

Tretji pogoj je vzpostavitev ugodnih čustvenih vezi med starši in mladostnikom. Kadar so te vezi zrahljane, oziroma načete z nezaupanjem je vzpostavitev uspešne komunikacije neuspešna.

Četrti pogoj je popolna prisotnost staršev v trenutku pogovora. To pomeni, da se ti vključijo v pogovor, ne da bi razmišljali o preteklih dogodkih ali opravljenih, ki jih morajo še postoriti.

Peti pogoj je potrpežljivost staršev, kar pomeni, da so sposobni sprejeti mladostnika takšnega, kakršen je, in situacijo takšno, kot je. Prav sprejemanje mladostnika z njegovimi osebnostnimi značilnostmi, vrednotami in potrebami je pogoj, da sta pogovor in odnos manj obremenjujoča in stresna. Na ta način se bo mladostnik počutil bolje, dobil občutek večje varnosti ter s tem postal bolj odprt in zaupljiv. Za uspešen pogovor med starši in mladostnikom je pomembno, da so oboji čustveno in telesno umirjeni. Predvsem pa se naj starši pogovarjajo z mladostnikom o stvareh, ki so zanj izrednega pomena:

- o šoli
- hobijih in interesih
- o čustvih
- o družini
- o občutljivih temah
- o življenju staršev
- o prihodnosti
- o kulturi in aktualnih dogodkih.

Vprašanja v komunikaciji z mladostnikom

Vprašanja niso samo sredstvo za pridobivanje informacij, temveč tudi tehnike za odpiranje pogovora. Ne uporabljamo jih samo v pogovorih z drugimi ljudmi, temveč tudi s samim seboj, v notranjem dialogu. Mladostnik sam si prav tako kot odrasli postavlja vprašanja glede sebe, svojega telesnega videza, sposobnosti, samopodobe. In prav pogovor s starši lahko razjasnjuje nekatere njihove notranje dileme in vprašanja. Vprašanja, ki jih postavljajo starši mladostniku, morajo biti razumljiva, jasna, konkretna; spodbujajo naj ga da govori.

Pri postavljanju vprašanj naj starši sledijo naslednjim smernicam:

- kaj želijo izvedeti?
- katera vprašanja vodijo do dejstev?
- kako vprašanja vodijo do diskusije o vzrokih?
- ali so lahko vprašanja maksimalno odprta?
- zakaj nekatera vprašanja postavijo mladostnika v obrambni položaj in s tem umik?

Pri postavljanju vprašanj je pomembno tudi to, da starši ne zasujejo mladostnika z njimi. To ga lahko zmede, ker ne ve, na katerega naj najprej odgovori. Če pa starši vseeno postavijo več vprašanj, naj se nanašajo na eno vsebino ali tematski problem. Na ta način bodo dobili bolj kompleksen in utemeljen odgovor.

Vrste vprašanj

Odrta vprašanja omogočajo in odpirajo razgovor. Starši dobijo preko njih veliko več informacij kot pri zaprtih vprašanjih. Odrta se pričnejo ponavadi s KAJ, KAKO, ZAKAJ, ALI LAHKO?

Zaprta ali direktna vprašanja lahko starši uporabijo takrat, kadar sprašujejo po točno določenih informacijah in podatkih, ali kadar želijo odgovor: da ali ne. Zaprta vprašanja se ponavadi začnejo z ALI, ALI SI, ALI SO?

Nekateri strokovnjaki so razvili tudi posebna vprašanja, ki jih uporabljajo pri svojem delu z mladostniki in odraslimi. Tako npr. de Shazer opredeljuje »*magično vprašanje*«, ki se glasi: »*V kolikor se zgodi čudež neke noči, medtem ko spite in problem izgine, ko se zbudite, kako boste vedeli, da je problem izginil? Kaj bi bila prva stvar, ki bi jo opazili?*«. *Cirkularna vprašanja* so namenjena za ugotavljanje medosebnih odnosov, v katere se mladostnik vključuje (družina, šola, vrstniki). S tem vprašanjem sogovornika usmerjamo v razmišljanje o tem kako bo živel ko problema ne bo več.

Vprašanja, ki se navezujejo na poklicno orientacijo in so izredno pomembna pri pomoči mladostniku pri poklicnem svetovanju, lahko razdelimo na več vsebinskih sklopov.

OSEBNOSTNI IN ČUSTVENI RAZVOJ MLADOSTNIKA

- Vprašanja, ki se navezujejo na *samopodobo* (mladostnikovi talenti, samospoštovanje, zaupanje vase in v svoje sposobnosti, samozavest)
- Vprašanja, ki se navezujejo na *interpersonalne spretnosti* v odnosih z drugimi ljudmi (kaj imajo vrstniki najraje pri mladostniku, katere lastnosti on išče pri izbiri prijateljev ali družbe, kakšen vpliv imajo nanj vrstniki, kako vzpostavlja prve kontakte).
- Vprašanja, ki se navezujejo na *mladostnikove interese, hobije, najljubše šolske predmete in pričakovanja*.
- Vprašanja, ki se navezujejo na mladostnikov *razvoj in dileme v prihodnosti* (pričakovanja, strahovi, ambicije ...).
- Vprašanja, ki se navezujejo na to, kaj želi *mladostnik sporočiti staršem* (osebna pričakovanja, videnje prihodnosti ...).
- Vprašanja, ki se navezujejo na *osebne kvalitete mladostnika* (odgovornost, samopodoba, socialnost, poštenost, sodelovanje, prilagajanje).
- Vprašanja, ki se navezujejo na *osebne spretnosti mladostnika* (samoorganiziranost, sposobnost reševanja problemov, sposobnost pogajanj, sposobnosti poslušanja in govora).
- Vprašanja, ki se navezujejo na *način reševanja problemov* (kako mladostnik sprejema pomembne odločitve v življenju, kako se loti problema).

POZNAVANJE SAMEGA SEBE

- Vprašanja, ki se navezujejo na *mladostnikovo razumevanje vpliva pozitivne samopodobe* na učni uspeh, na uspeh v poklicu in na proces odločanja v življenju.
- Vprašanja, ki se navezujejo na *mladostnikovo razumevanje pomembnosti lastnega razvoja in sprememb v osebnotnem ter poklicnem življenju* (planiranje in odločanje v življenju).

ŽIVLJENJSKE VLOGE

- Vprašanja, ki se navezujejo na *kulturno okolje*, iz katerega izhaja mladostnik in bistveno vplivajo na posamezne posamezne odločitve na poklicnem in osebnem področju.
- Vprašanja, ki se navezujejo na razumevanje *pričakovanj družine in pričakovanih staršev* do mladostnika.
- Vprašanja, ki se navezujejo na *razumevanje mladostnika, kako življenjske vloge in določene življenjske situacije vplivajo na poklicni in osebni razvoj človeka*.

IZOBRAŽEVANJE

- Vprašanja, ki se navezujejo na *razumevanje pomembnosti lastnega izobraževanja za poklicne možnosti in priložnosti*.
- Vprašanja, ki se navezujejo na *odnos med delom in učenjem*.
- Vprašanja, ki se navezujejo na *prednosti in pomanjkljivosti različnih izobraževalnih programov*.
- Vprašanja, ki se navezujejo na *razumevanje odnosa med izobraževalnim dosežkom in poklicnim planiranjem*.

PRIPRAVA NA POKLIC

- Vprašanja, ki se navezujejo na razumevanje, *kako družbene potrebe vplivajo na trg dela* (povpraševanje, možnosti zaposlitev ...).
- Vprašanja, ki se navezujejo na *razumevanje poklicnega planiranja*.
- Vprašanja, ki se navezujejo na *razumevanje, uporabo in interpretacijo informacije o posameznem poklicu*.
- Vprašanja, ki se navezujejo na *mladostnikovo razumevanje o razvitih delovnih navadah in odgovornostih*, ki jih človek prevzema na določenem delovnem mestu.

Z mladostnikom lahko izpolnite poklicni portfolio, ki se nahaja na strani 37 v tej knjigi.

Kaj lahko starši v komunikaciji z mladostnikom še naredijo?

Motiviranje

Motiviranje otroka in mladostnika je lahko včasih težavno delo. Kljub temu je potrebno poznati nekaj značilnosti, ki spreminjajo motivacijo pri mladostnikih:

- biološke spremembe
- čustvene spremembe
- šolsko okolje
- socialni in vrstniški pritiski
- kako vidijo lastne sposobnosti
- manjše število priložnosti
- slabša pozornost oz. koncentracija
- nerazvite delovne navade.

Največ energije in časa starši porabijo za motiviranje otroka ali mladostnika glede prisotnosti pri:

- pouku
- učenju
- delanju domačih nalog
- odnosih z učitelji
- delu pri pouku
- planiranju prostega časa.

Starši lahko pomagata otroku ali mladostniku, da doseže svoje cilje, s pogovorom in z zgledom, ki ga kažete navzven predvsem tako, da mu pomagata postavljati in planirati cilje (kratkorodne in dolgoročne), mu nudite izkušnje z različnih področij, vidite v svojem mladostniku prednosti ter jih spodbujate, imate realna pričakovanja in ste potrpežljivi. Mladostnik v obdobju adolescence potrebuje veliko starševske opore in spodbude.

Za njegovo uspešno motiviranje morajo biti starši potrpežljivi in razumevajoči ter se na začetku razgovora približati mladostniku. Najti morajo pot in način, da vzpostavijo komunikacijo, ki bo kvalitetna in učinkovita.

Tudi med samim razgovorom se lahko mladostnikova motivacija spreminja. Nekatere mladostnike je naporno in težko vzdrževati pri koncentraciji ali sledenju razgovoru. S pozornim poslušanjem in empatičnim razumevanjem lahko starši ugotovijo in vidijo, ali se mladostnik oddaljuje od osrednje teme pogovora, mu popušča koncentracija, ali ga razgovor preprosto ne zanima več.

Kako lahko starši motivirajo svojega mladostnika?

Uporaba mladostnikove kvalitete, izkušnje ali znanja na začetku pogovora omogoča odpiranje razgovora in mladostnika staršem, na določen način razbremeniti mladostnika v odnosu do starša, ter vzpostavi kontakt in odnos, na katerem starši lahko gradijo vzgojo in šolsko delo. Na koncu razgovora je to lahko način vzdrževanja odnosa med starši in mladostnikom ter možnost za nadaljevanje pogovora.

Uporaba mladostnikovega besednjaka (določene besede, stil jezika) približa mladostniku sporočilo, ki ga starši želijo posredovati. Le-to mora biti namreč primerno razvojni stopnji otroka in mladostnika (čim mlajši je otrok, bolj je potrebno sporočilo konkretizirati (uporabiti besede, ki jih otrok razume in jih zna sprejeti).

Ponudba pomoči s povzemanjem je način, ko starši med razgovorom izpostavijo sebe kot vir pomoči ter s tem pokažejo moralno podporo odločitvi mladostnika. V procesu poklicne orientacije so lahko starši pomemben vir pomoči, saj omogočajo svojemu mladostniku izkušnje in informacije. Občutek varnosti in zanesljivosti pa daje mladostniku moč in motivacijo za doseg cilja.

Pohvala otroka za določene izjemne dosežke je izrednega pomena. Na te dosežke lahko starši naslonijo uporabnost nekaterih novih znanj in spoznanj (osmislitev). Pohvala naj bo pravočasna in primerna situaciji. Saj le tako bo lahko imela motivacijski naboj. Učinkovita pohvala je tista, za katero mladostnik ve, da je zaslužena.

Opogumljanje mladostnika za ponovitev koraka. S posredovanjem objektivnih dejstev in informacij starši lahko opogumljajo mladostnika za ponovitev koraka, ki ga je že naredil in bil pri tem neuspešen. S tem dajejo oporo za vzpostavitev in doseg pozitivne izkušnje, ki je pomembna za mladostnikovo šolsko ali družabno življenje.

Izražanje želja mladostniku. S tem starši opogumljajo in motivirajo mladostnika za nadaljnje dejavnosti ter izražajo pozitivno in optimistično gledanje na prihodnost. Pri tem je potrebno, da se starši zavedajo lastnega vpliva na mladostnika in ne izrabijo le-tega za doseg lastnih ambicij in pričakovanj.

Starši predlagajo izboljšave k dosedanjemu delu na način, ki je korekten (brez kritiziranja), brez neutemeljenih izsiljevanj in na način, da ga mladostnik razume. Pomeni pa lahko tudi izredno razbremenitev za mladostnika, saj lahko razmišlja o konkretnih rešitvah.

Spodbujanje s pomočjo pozitivnih misli. Mladostniku s slabšo samopodobo lahko starši na ta način zvišujejo občutek vrednosti in dajejo spodbudo za nadaljnje delo. Pri mladostniku se tako zmanjšajo občutki tesnobe in pesimizma.

Tišina

Tišina je del komunikacije in ustvarja možnosti za nadaljevanje razgovora. V razgovoru med starši in mladostnikom lahko nastane tišina, ki se je pogosto starši ustrašijo. Mislijo, da so izgubili mladostnika in ne najdejo več poti do njega. Vendar pa lahko tišina predstavlja tudi prostor za razmišljanje, tako staršev kot mladostnikov.

Kaj naj starši naredijo, ko se mladostnik umakne v tišino?

Mladostnik ima čas za razmišljanje. Pri procesu samoodločanja, izbiranja ali pripravi odgovora mladostnik potrebuje čas za razmislek (pomembno je, da starši ne prekinjajo tišine in potrpežljivo počakajo na odgovor). Le na takšen način lahko mladostnik poda premišljen in utemeljen odgovor.

Tišina po empatičnem odzivu staršev. To je trenutek tišine, kjer se starši in mladostnik dotaknejo drug drugega.

Mladostnik ne razume vprašanja ali sporočila starša. To je zelo pogost pojav v razgovorih med starši in mladostnikom. Mladostnik ostane tiho in molči, da ne bi ugovarjal staršem. Vprašanja in sporočila mu morajo biti prilagojena, kajti le tako jih lahko sprejme in predela ter nanje tudi odgovori.

Reflektiranje ali zrcaljenje

Reflektiranje, oziroma zrcaljenje je tehnika pogovora, ki odpira razgovor in omogoča možnosti za dialog med starši in mladostnikom. Z reflektiranjem starši na posreden način pomagajo mladostniku razčleniti problem in ugotoviti vire za njegovo nadaljnje reševanje. Osnovni pogoj za reflektiranje je pozorno in aktivno poslušanje, ki omogoča staršem, da z lastnimi besedami ponovijo ali povzamejo mladostnikove misli in besede. Starši lahko reflektirajo vsebino, občutke ali čustva. Direktna oblika reflektiranja je usmerjena v razjasnitev določenega problema ali čustva, indirektna pa je pomembna za vzpostavitev odnosa in empatičnega razumevanja. Reflektiranje mora biti natančno in konkretno. Pri tem je zelo pomembno, da starši ne manipulirajo z informacijami, pridobljenimi s strani mladostnika, ter poskušajo biti

korektni pri povzemanju in zaključevanju. Reflektiranje staršev omogoča mladostniku, da spremeni mnenje in stališča o konkretnem problemu. V kolikor ta možnost v pogovoru ne bo obstajala, bo reflektiranje prešlo v konfrontacijo in s tem ustvarilo možnost umika mladostnika iz razgovora.

Kako naj starši dobijo več informacij, da bodo mladostnika razumeli?

Starši reflektirajo mladostnikova dejstva za nadaljevanje razgovora. Na ta način mu pomagajo razjasniti določene probleme, vzroke, posledice dejanj ali oblik vedenja. Omogoča nadaljevanje razgovora v smislu »Povej kaj več o tem« in širi razgovorno vsebino. S tem se poveča mladostnikova aktivna vloga v razgovoru, starši pa dobijo informacije, ki jim bodo v pomoč pri nadaljnjih pogovorih.

Starši reflektirajo mladostnikove povzetke in dogovore. To reflektiranje ne sme biti v smislu obtožb in obsojanj, da mladostnik ni nečesa, za kar se je zavzel, tudi naredil. Starši se morajo vprašati, ali so bili dogovori realni in uresničljivi. S subtilnim reflektiranjem se lahko na ta način širi razgovorni prostor med starši in mladostniki, omogoča bolj jasno predstavo med pričakovanji in cilji obeh strani, ter daje mladostniku možnost izbire in argumentiranja.

Starši reflektirajo mladostnikove vzroke za nastalo situacijo. To omogoča mladostniku možnost izbire in izločanja vzrokov ter iskanje novih, bolj realnih, za nastalo situacijo. Prav tako se s tem odpira razgovor, kjer lahko mladostnik govori o lastnem vpogledu na vzroke za nastalo situacijo.

Refleksija o samopodobi. Za spodbujanje mladostnikovega razvoja morajo starši reflektirati pozitivne lastnosti mladostnikove samopodobe. S tem mu dajo vedeti, da tudi sami verjamejo in zaupajo v njegove sposobnosti, znanje in odločitve. To mu krepí moč in zaupanje vase, da prevzame odgovornost za lastne odločitve in dejanja.

Reflektiranje občutkov/prijetnih in neprijetnih. Z reflektiranjem različnih občutkov lahko starši na prijazen in subtilen način obudijo teme, ki so za mladostnika neprijetne, ali pa imajo z njimi neprijetne izkušnje. Pomembno je, da mladostnik razjasni neprijetne dogodke in razčisti občutke, ki ga ovirajo pri napredku v šoli, ali pri odnosih z vrstniki.

Empatično razumevanje

Empatija je sposobnost in pripravljenost življenja v situacijo sogovornika. Za to sta potrebna minimalen osebni kontakt ter osebni sodelovalni namen. Empatija predstavlja notranji, socialni most med ljudmi, ki se v družini vzpostavi spontano. Osnovni pogoj za empatijo je aktivno poslušanje, kjer je velik del pozornosti usmerjen na pomen izrečenih besed. Cilj je razumeti, kaj želi druga oseba izraziti. V družini obstajajo idealni pogoji za vzpostavljanje empatije in razumevanje družinskih članov. Eden izmed osnovnih pogojev, da starši razumejo mladostnika, je njegovo brezpogojno sprejemanje. Šele tako okolje omogoča občutek varnosti in osebno samorazkritje. Vsi občutki so sprejeti, čeprav so nekateri neprijazni in neugodni. Samo s soočenjem le-teh jih lahko razumemo in postavimo cilje za njihovo spremembo.

Kako naj starši razumejo mladostnika?

Razumevanje težavnosti mladostnikovega problema. S tem mladostnik začuti, da ga starši razumejo in da o problemu lahko govori. Z artikulacijo mladostnik lažje opredeli in razume problem. Posebno pozorni morajo biti starši na mlade, ki z njihovimi čustvi manipulirajo in nočejo prevzeti odgovornosti za dejanja in različne oblike neprimerne vedenja.

Razumevanje splošnega položaja mladostnika. V kolikor starši predočijo mladostniku, da razumejo celotni položaj, bo ta začutil in ugotovil, da nima smisla skrivati nekaterih stvari, dogodkov ali čustev. Razgovor se lahko obrne iz skrivalnic v odprto komunikacijo.

Empatičen odziv staršev na pretekle dogodke. Pri napredovanju in razvoju mladostnika lahko obstajajo ovire iz preteklosti, ki ga bremenijo. Starši ga lahko z empatijo spodbujajo, da o teh dogodkih govori in pove svoje razmišljanje. Zatajitev ali potlačevanje izjemno pomembnih dogodkov in z njimi povezanih čustev lahko povzroči, da odnos in komunikacija med starši in mladostnikom ne napredujeta in s tem tudi ne mladostnik sam.

Empatičen odziv staršev o mladostnikovi prihodnosti. Empatičen odziv staršev se nanaša na konkreten dogodek (zunanje preverjanje znanja, vpis v srednjo šolo, izbira poklica). S tem starši izkazujejo moralno podporo svojemu mladostniku.

Konfrontacija ali soočenje

Konfrontacija ali soočenje je v določenih trenutkih nujna. Starši naj jo uporabijo šele takrat, ko je med njimi in mladostnikom vzpostavljeno dovolj trdno zaupanje in komunikacija. V nasprotnem primeru se lahko mladostnik še bolj zapre vase in prekine komunikacijski tok. Soočenje je eno izmed najbolj občutljivih pri pogovoru z mladim človekom. Soočenje lahko poteka na dveh nivojih:

- med tem, kar mladostnik reče in občuti;
- med tem, kar mladostnik reče in naredi.

Pri pripravi na soočenje morajo biti starši pozorni:

- na uporabo enega ali dveh objektov soočenja;
- da so pri posredovanju informacij in dejstev natančni ter konkretni;
- da dejstva predstavijo takoj, ko je mogoče, in je pri tem čim krajši čas med določenim ravnanjem in pogovorom;
- da je soočenje samo na področjih ali temelji na dejstvih, na katera lahko mladostnik vpliva ali jih spremeni;
- da je komunikacija jasna, in da mladostnik razume dejstva, ki mu jih posredujejo;
- na reakcije, ki se lahko sprožijo pri mladostniku (obrambni mehanizmi, jeza, strah, umik ...).

Kako naj starši dosežejo dogovor?

S soočenjem z dejstvi na začetku pogovora starši predstavijo dejstva za usmeritev razgovora (npr. pregled ocen, kontrolne naloge ...). Na tej osnovi se lahko mladostnik miselno in govorno pripravi na razgovor s starši. Z zelo vsiljivim in nervoznim pristopom pa lahko starši povzročijo, da se mladostnik umakne in zapre.

Soočenje s planom/načrtom dela (učanja, družinskih obveznosti, prosti čas). Med pogovorom lahko starši večkrat soočijo mladostnika s planom dela na določenem področju. S tem dobi mladostnik aktivno vlogo v pogovoru, hkrati pa prevzame odgovornost za nekatere odločitve in aktivnosti. Starši lahko s tem pomagajo mladostniku razjasniti plan konkretnih akcij, sam pa jih potem usklajuje z viri in časom, ki so mu na voljo.

Posredno soočenje z osebami, ki so vezane na problemsko situacijo je lahko za mladostnika zelo stresno. Za takšno soočenje si morajo starši pridobiti jasne, natančne in konkretne informacije. Tudi tu je pomembna objektivnost brez kritiziranja.

Soočenje z enim izmed vzrokov nastale situacije. Kadar starši soočijo mladostnika z vzroki osebne narave (nerodnost, zanemarjanje ...) je to lahko za tiste, ki imajo drugačno samopodobo o sebi, izredno vznemirjajoče in obremenjujoče.

Soočenje z novim življenjskim slogom je za nekatere mladostnike izredno problematično. Starši morajo mladostniku to prikazati kot pozitivno spremembo, ki bo prinesla določene pozitivne izkušnje in razbremenitev. Soočenje lahko poteka na področju novih oblik vedenja, razmišljanja ali čustvovanja.

Soočenje s težavnostjo problema. Starši soočijo mladostnika z obsegom dela ter s količino prostega časa, ki mu ostane. Preko tovrstnega soočenja nato sam razjasni dejavnike in možnosti za spremembo ter izboljšanje obstoječega stanja.

Soočenje mladostnika s čustvenim položajem. Pomembno je, da starši pravočasno soočijo mladostnika s spremembami v čustvenem doživljanju in sprejemanju, on pa preko tega lahko spozna realna čustva in njihovo sprejemanje.

Soočenje med dejstvom, da starši lahko posredujejo, in dejstvom, da se mora za nekatere stvari mladostnik sam potruditi. To je lahko proces navajanja na samostojnost in neodvisnost ter spoznanje, da s sprejemanjem nekaterih odločitev ljudje prevzemajo odgovornost za lastna dejanja in vedenja.

Soočenje med realnimi dejstvi in imaginarnimi razmišljanji mladostnika. Razjasnitev med njimi je lahko dolgotrajen proces in terja od staršev ogromno potrpežljivosti ter vztrajnosti.

Soočenje med mladostnikovimi sedanjimi občutki in preteklimi dogodki. S časovnim odmikom od dogodka se manjša objektivnost zaznavanja dogodka. S soočenjem lahko mladostnik razjasni realne in objektivne občutke, ki jih ima sedaj v odnosu do preteklih dogodkov. Starši včasih preko soočenja ne jemljejo mladostnikovih občutkov resno in s tem povzročijo njegov umik iz komunikacije.

Povzemanje in zaključevanje

Povzemanje in zaključevanje sta dve obliki pogovora, ki se lahko pojavljata na začetku, med in na koncu pogovor. Povzemanje je izredno pomembno z motivacijskega vidika:

- mladostnik ve, da ga starši poslušajo in spremljajo;
- starši spodbudijo mladostnika, da sam naredi povzetek (s tem lahko zaznajo v čem je mladostnik videl pomen razgovora);
- povzetki so dobro izhodišče za naslednji pogovor.

Povzemanje je koristno za opredelitev problema ter vsebuje elemente reflektiranja vsebine in čustev.

Zaključevanje se razlikuje od povzemanja glede vsebine, cilja in formuliranja. Pri zaključevanju vsebine starši dodajo tudi svoje misli in predloge, ali celo del interpretacije. Cilj zaključevanja je dogovor, sklep, ki postane osnova za odločitve in nadaljnje delo, ali pa je zaključek celotnega pogovora.

Zaključevanje ima tudi določena pravila:

- ne sme biti prehitro in nepremišljeno;
- mladostnik in starši se morajo strinjati glede zaključkov in jih tudi razumeti;
- starši naj ne bi sami delali prehitrih zaključkov zaradi časovne stiske;
- zaključevanje na področju čustvenega doživljanja mladostnika je še posebej občutljivo, kadar starši in mladostnik nimajo zgrajenega trdnega odnosa zaupanja in varnosti;
- pri zaključevanju morajo starši dopuščati mladostniku avtonomijo odločanja.

Kako starši vzpostavijo nadaljnjo komunikacijo?

Povzemanje dejstev na začetku razgovora – opredelitev problema omogoča pripravo mladostnika na pogovor, opredelitev ključnih problemov ter s tem usmeritev pogovora.

S povzemanjem dogovorov med potekom pogovora starši usmerjajo pozornost na ključne probleme. Povzemanje delnih dogovorov lahko pripelje do celovitega dogovora med mladostnikom in staršem.

Povzemanje plana dela za razrešitev problema. S tem starši vzdržujejo nivo pozornosti mladostnika v pogovoru, preverijo tudi lahko, ali mladostnik razume plan, ter ustvarjajo pogoje in možnosti za spremembo in prilagoditev plana konkretni situaciji.

Povzemanje mladostnika med potekom razgovora. S tem ko starši omogočijo mladostniku lastno povzemanje, lahko vidijo, ali razume smisel pogovora in sporočil.

Povzemanje naučene snovi. S tem mladostnik sam pri sebi povzame naučeno snov, starši pa lahko določen del snovi mladostniku tudi razložijo. Starši lahko povzetek dopolnijo z aplikacijo naučenega na uporabnost v vsakdanjem življenju ali v prihodnosti in s tem osmislijo učenje in znanje.

Povzemanje konkretnih akcij vodi v dogovor in uskladitev mnenj. Omogoča odprtost pogovora – možnost izbire akcij, njihovo spremembo, pa tudi ugotavljanje slabosti in prednosti.

Povzemanje objektivnih dejstev omogoča soočenje mladostnika z realnimi informacijami in dejstvi. Prehitro in nepremišljeno povzemanje staršev lahko pripelje do tega, da se mladostnik iz komunikacije umakne in zapre vase.

Povzemanje naučenih tehnik omogoča konkretiziranje naučene vsebine na posamezna področja mladostnikovega življenja, ter s tem osmisli pogovor.

Povzemanje dejstev na koncu razgovora vodi v povzemanje pozitivnih in optimističnih dejstev, ki so namenjena ohranjanju in vzdrževanju odnosa ter dialoga v prihodnje.

Zaključek in ponudba pomoči motivirata mladostnika za nadaljevanje pogovora ter mu dajeta vedeti, da ni sam v procesu reševanja problema.

Zaključevanje pogovora omogoča povzemanje osnovnih dogovorov za nadaljnje delo ter vzdrževanje pozitivnega in optimističnega odnosa med starši in mladostnikom.

Interpretacija

Interpretacija je zelo osebno obarvana. Starši morajo biti pri interpretaciji mladostnikovih čustev, odločitev in vedenja zelo previdni. Vsaka interpretacija je subjektivno obarvana in ne onemogoča objektivnega pogleda.

Kako mladostniku sporočiti lastno videnje problema?

Interpretacija mladostnikovih čustev izraža starševski pogled nanje ter pregled možnih alternativ za ugotavljanje vzrokov nastale situacije.

Interpretacija mladostnikove situacije je le drugi pogled nanjo in nikakor ne pomeni, da mora mladostnik zaznavati situacijo tako kot starši.

Interpretacija mladostnikovih odločitev (poklic, šola ...). V ospredju interpretacije je spoštovanje posameznikovih odločitev in izbire.

Interpretacija mladostnikovega vedenja.

Interpretacija mladostnikovega učnega uspeha.

Preoblikovanje

Preoblikovanje ali preokviranje je pomembno, kadar želijo starši pomagati mladostniku videti in razumeti njegov problem v drugi in bolj pozitivni smeri. Preoblikovanje lahko starši uporabijo:

- pri definiranju problema v novi smeri, predvsem tako, da je le-ta lažje rešljiv;
- pri zmanjšanju intenzivnosti mladostnikovega emocionalnega doživljanja;
- pri motiviranju mladostnika za naloge, ki jih mora opraviti;
- pri preoblikovanju mladostnikove motiviranosti za delo v šoli in doma.

Načrtovanje učne in poklicne uspešnosti

Načrtovanje poklicne poti se prične že zelo zgodaj v otroštvu. S prevzemanjem preprostih delovnih nalog in odgovornosti v družini se razvijajo delovne navade, spretnosti in odgovornost. Vse te lastnosti so izredno pomembne tudi pri doseganju dobrega učnega uspeha in realiziranju ciljev v šoli. Konkretno načrtovanje učne uspešnosti in poklicne poti se prične s prvim dnem v prvem razredu osnovne šole. Tudi kasneje ni prepozno.

Poleg načrtovanja učnega uspeha in samega učenja je pomembno zagotoviti **osnovne pogoje za učinkovito učenje:**

- ● ● urejen prostor (primerna temperatura, osvetljenost in opremljenost s pripomočki, hrup);
- ● ● primerno počutje (telesno zdravje, utrujenost, neprespanost, umirjenost);
- ● ● socialno okolje, iz katerega izhaja učenec (možnost dostopa do ustreznih gradiv, dodatnih inštrukcij ...);
- ● ● psihološke značilnosti učenca (razvite sposobnosti za organizacijo časa, delovne navade, osebne lastnosti in motivacija za učenje (osmišljeno znanje).

Ko so osnovni pogoji vzpostavljeni, lahko s pomočjo spodnje razpredelnice **načrtujete učenje in učni uspeh.**

Predmet	Načrtovana ocena	Kaj moram narediti?	Dobljena ocena	Razlogi za doseg ali nedosego cilja
Matematika				
Slovensščina				
...				
...				
...				
...				
...				

Preglednico izpolnite doma skupaj z mladostnikom, predvsem pa je pomembno, da se o vsaki načrtovani in dobljeni oceni pogovorite. Pomembno je tudi, da si mladostnik natančno zapiše datume, kdaj bo vprašan, in kdaj bodo pisali pisni test. Preglednico lahko kot starši predstavite tudi razredniku ali učitelju, pri katerem ima mladostnik težave pri učenju. Iz pogovorov o razpredelnici boste lahko skupaj z mladostnikom načrtovali učno in poklicno pot.

Poleg načrta potrebujete starši tudi znanje s področja učenja. Kako se učiti in kakšna vodila, oziroma smernice upoštevati pri učenju z mladostnikom? **Osnovne smernice**, ki jih morajo starši upoštevati pri učenju z mladostnikom so:

- načelo postopnosti in sistematičnosti (od lažjega k težjemu, od bližnjega k daljnemu, od znanega k neznanemu, od enostavnega k zapletenemu, ter od konkretnega k abstraktnemu);
- načelo nazornosti (konkretne in jasne informacije, razumljive in prilagojene razvojni stopnji mladostnika);
- načelo aktivnosti (pri učenju je pomembno, da je mladostnik aktiven, da ne gre zgolj za memoriranje, temveč izdeluje miselne vzorce, plakate, naredi izdelke, poskus ...);
- načelo povezanosti teorije s prakso, kjer mladostniku lahko osmislimo določeno znanje, ki ga je pridobil v šoli;
- načelo trajnosti pridobljenega znanja (učenje ne samo na pamet, temveč tako z višjo uporabno vrednostjo);
- načelo prilagajanja učenja posamezniku (tempu učenja, motiviranosti, spoznavnemu stilu, razvojni stopnji mladostnika).

Poleg osnovnih vodil pri učenju je potrebno omeniti tudi **učne metode**. To so preišljeni postopki, ki omogočajo učinkovito osvajanje znanja, spretnosti in navad. Kakšno metodo bomo izbrali pri učenju z mladostnikom, je odvisno od snovi, mladostnika ter učnih pripomočkov, ki so na voljo.

- *Metoda razlage* (starši ali inštruktor dodatno razložijo snov, mladostnik si lahko ogleda ali posluša oddajo na določeno temo, obišče ustanove ...).
- *Metoda pogovora* (starši se z mladostnikom pogovarjajo ter s tem ponovijo snov, ali vadijo določeno spretnost; pomembno je, da so oboji aktivno vključeni v pogovor).
- *Metoda prikazovanja* (starši uporabijo, kadar želijo mladostniku pokazati konkretno stvar (rastline, makete, zemljevid, tabela ...), z namenom, da bo snov lažje razumel in osvojil).
- *Metoda pisnih izdelkov* je zelo uporabljena pri domačem učenju. Mladostnik si naredi beležke, miselni vzorec, izpiske, tako da si zapomni ključne besede in pojme, ter se s tem lažje pripravi na preverjanje in ocenjevanje znanja.
- *Metoda dela s pisnimi viri* je primerna, kadar se mora mladostnik učiti iz učbenika, knjige ali zvezka. Pri tem so izredno pomembne dobro razvite

spretnosti branja in razumevanja prebranega. Dosti mladostnikov dosega nižji učni uspeh ravno zaradi tega, ker slabo berejo in med učenjem izgubljajo veliko energije, časa in motivacije.

- Med zelo uspešne *aktivne metode*, ki v celoti aktivirajo mladostnika, pa spadajo: metoda preučevanja *praktičnega problema*, *eksperiment*, *igranje vlog*, *metoda reševanja problemov* in *problemska metoda*.

Želite izvedeti več: udeležite se delavnice za starše na temo učenja (MiB d.o.o., Cesta v Kleče 16, 1000 Ljubljana), ali obiščite spletno stran, namenjeno samo staršem: www.starsi.si

POKLICNI PORTFOLIO

(za delo staršev in mladostnika skupaj)

Komunikacija

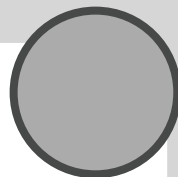
Verbalna komunikacija (besedna)

Neverbalna komunikacija (nebesedna)

Katero obliko komunikacije najpogosteje uporabite pri pogovoru z mladostnikom?

Kaj bi izboljšali pri svoji komunikaciji z mladostnikom?

Vprašajte mladostnika, o čem se želi več pogovarjati z vami? Zapišite.

Tema pogovora

Razvrstite teme pogovora od najpogostejših do najredkejših tem pogovorov, ki jih imate z mladostnikom?

- _____ Pogovor o poklicu in nadaljnjem šolanju
- _____ Pogovor o odraščanju
- _____ Pogovor o učnih težavah
- _____ Pogovor o vedenjskih težavah
- _____ Pogovor o ljubezenskih težavah
- _____ Pogovor o uspehih in dosežkih
- _____ Pogovor o družinskih problemih

Utemeljite razvrstitev ter napišite kaj bi lahko izboljšali?

Pogoji za uspešen pogovor z mladostnikom

- Umirjenost, sproščenost
- Razumevanje otrokovega in mladostnikovega razvoja
- Pozorno poslušanje
- Empatično razumevanje
- Postavljanje vprašanj
- Primeren prostor in čas
- Brezpogojno sprejemanje otrokove in mladostnikove drugačnosti, posebnosti

Iz zgoraj naštetih napišite tri za vas najbolj pomembne pogoje v komunikaciji z mladostnikom. Utemeljite.

Osebnostni in čustveni razvoj mladostnika

Starost otroka ali mladostnika: _____

Skupaj z mladostnikom razmislite o naslednjih temah in napišite ugotovitve.

Samopodoba (*samospoštovanje, zaupanje vase, v svoje sposobnosti, samostojnost, samozavest*):

Interpersonalne spretnosti - medosebne spretnosti (*kako navezuje stike z drugimi ljudmi, sramežljivost, zaprtost vase, rad je v družbi ...*):

Interesi, hobiji: _____

Najljubši predmeti v šoli: _____

Osebnostne kvalitete mladostnika oz. njegove osebnosti (*prednosti, izrazite sposobnosti, značajske značilnosti*):

Način reševanja problemov (*kako rešuje probleme, se izogiba konfliktom ...*):

Dileme in razmišljanja mladostnika v prihodnosti (*kaj želi postati, kaj želi doseči, želje*):

Poznavanje samega sebe

Skupaj z mladostnikom razmislite o naslednjih temah in napišite skupne ugotovitve.

Mladostnikovo razumevanje vpliva pozitivne samopodobe na učni, poklicni in osebni uspeh

Mladostnikovo razumevanje pomembnosti lastnega razvoja in sprememb v osebnotnem in poklicnem življenju

Zavedanje lastnih (mladostnikovih) prednosti in šibkosti

Življenjske vloge

Kakšna so pričakovanja kulturnega okolja do mladostnika (vera, kultura, družba)?

Kakšna so pričakovanja družine in staršev na področju šolanja, poklica in osebnega uspeha?

Z mladostnikom se pogovorite o posameznih življenjskih situacijah, ki so močno vplivala na vaš poklicni in osebni razvoj (npr. rojstvo otroka, status brezposelnosti, iskanje nove službe ...).

Izobraževanje

Kakšna so pričakovanja mladostnika glede lastne izobrazbe?

Vidi mladostnik v izobrazbi tudi svoj poklicni uspeh?

Kakšne so želje mladostnika po poklicu (naštejte poklice)?

Kakšne so realne možnosti za izobraževanje glede na učni uspeh?

Na katerih področjih bi lahko mladostnik izboljšal svoj učni uspeh?

Priprava na poklic

Razmislite in zapišite kako družbene spremembe vplivajo na trg delovne sile?

Razmislite in napišite vaše skupno razumevanje poklicnega planiranja

Razmislite in napišite katera dela lahko opravlja in kje se lahko zaposli na zelenem poklicnem področju (npr. kaj dela in kje se lahko zaposli gradbeni tehnik).

Razmislite katere delovne navade mora imeti človek za odlično opravljanje svojega dela in kakšne odgovornosti prevzema človek na delovnem mestu.

Napišite katera podjetja bi si šli pogledati skupaj z mladostnikom, da bi bolje spoznali določene poklice?

*Izobraževanje v Sloveniji - Irena Kuntarič Hribar
(povzeto po Vzgoja in izobraževanje v Sloveniji, 2004, Ministrstvo za
šolstvo in šport)*

Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji

Splošna načela in cilji

V Sloveniji si prizadevamo za **kakovosten sistem vzgoje in izobraževanja**, ki bo omogočal prebivalcem uresničevati pravico do izobraževanja in čim višjo stopnjo izobrazbe. Podlaga sedanjemu sistemu vzgoje in izobraževanja ter njegovemu prihodnjemu razvoju je *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*, napisana po obsežnih pripravah in ob sodelovanju številnih strokovnjakov. Objavljena je bila leta 1995. V *Beli knjigi* so bili določeni cilji, o katerih je bila dosežena visoka stopnja soglasja:

- povečati možnosti za vključevanje predšolskih otrok v vrtece;
- v enoten sistem devetletne osnovne šole povezati sedanjo enoletno, obvezno pripravo na osnovno šolo in osemletno osnovno šolo, ter uveljaviti mehanizme za to, da bi jo vsi učenci starostne skupine uspešno končali;
- spodbujati vpisovanje čim večjega deleža mladih v splošno ali strokovno in poklicno srednje izobraževanje;
- povečati prehodnost med posameznimi deli izobraževalnega sistema;
- izboljšati funkcionalno in "kulturno" pismenost med odraslimi ter povečati število tistih, ki se izobražujejo;
- organizirati dodatne dejavnosti za otroke iz kulturno in socialno manj spodbudnih okolij;
- zagotoviti enake možnosti obema spoloma, na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja;
- povečati možnosti za varstvo, vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Nova pravna ureditev vzgoje in izobraževanja je bila v Sloveniji sprejeta leta 1996 v šestih zakonih: v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakonu o vrtcih, Zakonu o osnovni šoli, Zakonu o gimnazijah, Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju, ter Zakonu o izobraževanju odraslih. Posebna značilnost uveljavljanja sprejete zakonodaje je postopno uvajanje sprememb, ob hkratnem zagotavljanju materialnih in kadrovskih pogojev, ter potrebnih finančnih sredstev. Nova pravna ureditev visokega šolstva je bila sprejeta že ob koncu leta 1993 (uveljavljena v začetku leta 1994). Temeljna načela Zakona o visokem šolstvu so: avtonomija univerz in drugih visokošolskih zavodov, javnost in odgovornost njihovega delovanja, deregulacija v povezavi z načelom avtonomije, pravica do

izbire študija pod enakimi pogoji, povezanost raziskovalne in pedagoške dejavnosti, možnost za ustanavljanje javnih in zasebnih visokošolskih zavodov.

Slovensko visoko šolstvo je usmerjeno predvsem v uresničevanje naslednjih ciljev:

- vzpostaviti sodoben, evropsko primerljiv in skladen visokošolski sistem, ki bo omogočal uveljavitev mednarodnih standardov ter dvosmerni pretok študentov, visokošolskih učiteljev in vrhunskega znanja;
- omogočiti izoblikovanje dinamičnega sistema, ki bo spodbujal kakovost;
- razširiti dostop do visokega šolstva za redni in izredni študij;
- povečati število študentov in diplomantov;
- prenoviti podiplomski študij in povečati število podiplomskih študentov;
- sistemsko povezati raziskovalno in pedagoško delo;
- vzpostaviti sodelovanje visokega šolstva in gospodarstva, lokalnih skupnosti in javnosti.

Kaj smo dosegli?

Iztekla se je triletna **vsebinska prenova učnih načrtov**, od predšolske do srednješolske ravni. Na osnovnih šolah so začeli vpeljevati **novi program devetletne osnovne šole**, v vrtce pa novi kurikulum. Tri leta pred začetkom reforme obveznega izobraževanja se je začelo strokovno spopolnjevanje učiteljev in vzgojiteljev.

Spopolnjevanje učiteljev in njihova priprava na vsebinske in didaktične novosti je med prednostnimi nalogami stalnega strokovnega izobraževanja in spopolnjevanja, prav tako je posebna skrb posvečena uravnavanju potreb po učiteljih. Preizkusno obdobje sta uspešno prestala **dualni sistem** poklicnega izobraževanja in **višje strokovno izobraževanje**.

Svežnju sedmih sprejetih zakonov – od vrtcev do visokega šolstva in izobraževanja odraslih – se pridružujejo trije novi: o **maturi**, o **usmerjanju otrok s posebnimi potrebami** in o **glasbenih šolah**.

Matura je bila uveljavljena sredi devetdesetih let, s sprejetjem posebnega zakona pa bodo vpeljane še nekatere sistemske izboljšave. Hkrati z nivojskim opravljanjem maturitetnih izpitov iz obveznih predmetov – matematike in tujega jezika – bo dijakom pri obeh predmetih v gimnaziji omogočena tudi ustrežnejša priprava na maturo – nivojski pouk. Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami se že nekaj let prilagaja novejšim strokovnim spoznanjem; čedalje več otrok se integrira v redne izobraževalne oblike ter individualizirane oblike izobraževanja.

Prihodnji razvoj izobraževalnega sistema v Sloveniji bodo označevale predvsem **izboljšave sistema**. Pravkar so bile sprejete dopolnitve zakona o visokem šolstvu, s

katerim bo **spremenjen sestav senatov** visokošolskih zavodov, tako da bo zastopano celotno učno osebje in ne zgolj redni profesorji, vpeljan bo avtonomni vlogi univerze primernejši sistem financiranja – tako imenovano **kosovno (lump sum) financiranje** ter omogočena večja **prehodnost** med srednjo in visokošolsko ravniyo izobraževanja. Poklicna matura naj bi poslej omogočila diplomantom srednjih strokovnih šol, da se vpisujejo tudi v univerzitetne študijske programe, ne le v strokovne, če bodo opravili dodatni izpit iz še enega predmeta.

Spremembe so potekale in še potekajo postopno in ob skupnem preudarku strokovnjakov. Pri vnašanju novosti je posebna skrb posvečena socialni varnosti v sistemu. Vse vpeljane novosti v šolskem sistemu se skrbno in pozorno spremljajo, učinki pa sprti evalvirajo.

Sistem vzgoje in izobraževanja

Vzgoja in izobraževanje v Sloveniji obsegata:

- predšolsko vzgojo
- osnovnošolsko izobraževanje
- srednješolsko izobraževanje
 - nižje poklicno izobraževanje
 - srednje poklicno izobraževanje
 - srednje strokovno izobraževanje
 - srednje splošno izobraževanje
 - posrednje predvisokošolsko izobraževanje
- višje strokovno izobraževanje
- visokošolsko izobraževanje
 - dodiplomsko izobraževanje
 - visokošolsko strokovno izobraževanje
 - univerzitetno izobraževanje
 - podiplomsko izobraževanje
 - specialistični študij
 - magistrski študij
 - doktorski študij.

Predšolska vzgoja ni obvezna. Izvajajo jo vrtci in enote predšolske vzgoje v sestavi osnovnih šol. Obiskujejo jih otroci od prvega do šestega leta starosti.

Osnovnošolsko izobraževanje traja 9 let in je obvezno. Devetletno šolanje je razčlenjeno na tri triletna obdobja.

V prvi razred osnovne šole se lahko vpišejo otroci, ki so ob začetku šolskega leta stari 6 let in pol, izjemoma tudi 6 let. Devetletno šolanje, ki so ga začeli postopoma uvajati s šolskim letom 1999/2000, je razčlenjeno na tri triletna obdobja.

Uspešno končana osnovna šola omogoča učencem nadaljevanje izobraževanja v katerikoli srednji šoli. Učenci, ki izpolnijo osnovnošolsko obveznost po zakonu in končajo vsaj 6 razredov v osemletni osnovni šoli (oziroma 7 razredov v devetletni osnovni šoli), lahko nadaljujejo izobraževanje v nižji poklicni šoli.

Srednješolsko izobraževanje se nadaljuje po končanem splošnoizobraževalnem obveznem izobraževanju. Poteka v poklicnih šolah, srednjih strokovnih šolah ter gimnazijah.

Poklicno naravnane šole izvajajo različne vrste poklicnih in strokovnih programov, ki se razlikujejo po vsebini in zahtevnosti, končajo pa se praviloma z zaključnim izpitom.

V krajše programe (dve leti) poklicnega izobraževanja se lahko vpišejo učenci, ki so končali osnovno šolo, ali zaključili osnovnošolsko izobraževanje po prilagojenem izobraževalnem programu za učence s posebnimi potrebami, pa tudi tisti, ki so izpolnili le osnovnošolsko obveznost po zakonu. Po teh programih traja izobraževanje praviloma 2 leti in pol ter se konča z zaključnim izpitom. Spričevalo o zaključnem izpitu omogoča zaposlitev, pa tudi vpis v prvi letnik kateregakoli srednješolskega izobraževalnega programa.

V triletno programe **poklicnega izobraževanja** se lahko vpišejo učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo. Izobraževanje, ki ga lahko izvaja poklicna šola samostojno, ali skupaj z delodajalcem v **dualnem sistemu**, traja praviloma 3 leta in se konča z zaključnim izpitom. Spričevalo o zaključnem izpitu omogoča zaposlitev, pa tudi nadaljevanje izobraževanja v poklicno-tehniškem programu.

Novosti na področju srednjega poklicnega izobraževanja

»Model skupnega izvajanja programov srednjega poklicnega izobraževanja na področju strojništva in model skupnega izvajanja za področje gradbeništva«

Od šolskega leta 1997/98 dalje se je bilo za isti poklic možno izobraževati v dualni ali šolski organizaciji izobraževanja. Programi poklicnega izobraževanja v dualni in šolski organizaciji so bili med seboj tako različni, da zaradi premajhnega vpisa ni bilo mogoče oblikovati oddelkov. Za posamezne poklice tako ni bilo mogoče izvajati izobraževalnih programov. S pripravo modela skupnega izvajanja programov srednjega poklicnega izobraževanja na področju strojništva se je v vmesnem času do uvedbe novih izhodišč pokazala možnost poskusne uvedbe enotne oblike izobraževanja na področju strojništva in na področju gradbeništva. Novi izobraževalni programi so pripravljene na podlagi izobraževalnega standarda dualne organizacije.

Cilji skupnega izvajanja:

- ohraniti izobraževanje za poklice z majhnim vpisom in za deficitarne poklice, ki se zaradi premajhnega vpisa ne bi izvajali;
- zagotoviti enak standard za šolsko in dualno obliko izobraževanja;
- poenotiti obseg in vsebine splošnoizobraževalnega dela programov;
- skupno izvajanje temeljnih strokovno-teoretičnih predmetov in praktičnega pouka;
- zmanjšanje predmetne delitve med teoretičnim in praktičnim izobraževanjem;
- izvajanje praktičnega izobraževanja v delovnem procesu.

Model bo omogočil oblikovanje heterogenih oddelkov v šolah in s tem oblikovanje oddelkov, kljub majhnemu številu kandidatov.

Organizacija izobraževanja po modelu:

- Splošni del predmetnika je enak za vse programe.
- Strokovno-teoretični del predmetnika je po obsegu enak za vse programe, del vsebin se lahko izvaja skupno za več poklicev; za vsebine, kjer to ni mogoče, bo pouk ločen glede na zahteve poklica.
- Praktični pouk se bo izvajal v šoli ali pri delodajalcu. Praktično izobraževanje v delovnem procesu bo zagotovljeno vsem dijakom/vajencem v minimalnem obsegu 24 tednov.

Model uvaja obvezno praktično izobraževanje v delovnem procesu, ki predstavlja eno od prednosti dualne organizacije poklicnega izobraževanja. Večji poudarek bo

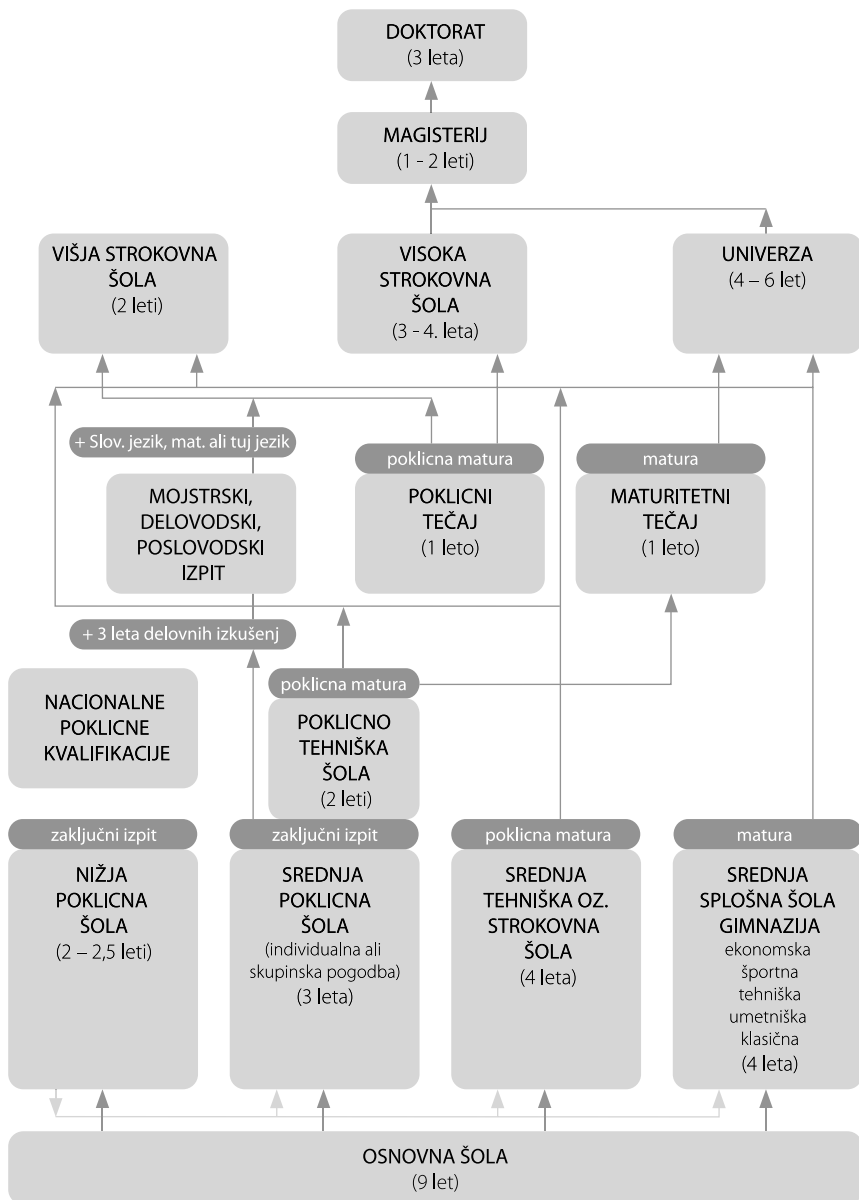
na pridobivanju praktičnega znanja, delovnih sposobnosti in navad, spoznavanju realnega delovnega okolja in sodelavcev, to je znanj, ki jih v šolskih delavnicah ni mogoče pridobiti.

Dijaki, ki bodo sami uspeli najti učno mesto pri delodajalcu, bodo z njim sklenili »individualno« učno pogodbo. Zanje veljajo vse pravice in obveznosti, ki izhajajo iz učne pogodbe za šolanje v dualni organizaciji.

V primeru, da bo učno mesto za svoje dijake poiskala šola, bo le-ta z delodajalcem sklenila tudi »kolektivno« učno pogodbo.

Shema šolskega sistema RS

Bolonjski proces v visokem šolstvu (primerljivost in fleksibilnost nacionalnih sistemov)

Študijski programi za pridobitev izobrazbe se razvrščajo v tri stopnje:

- a) prva stopnja
visokošolski strokovni študijski programi 3–4 leta (dodiplomski)
univerzitetni študijski programi

- b) druga stopnja (ni več specializacije) 1–2 leti (podiplomski)
magistrski študijski programi

- c) tretja stopnja do 3 leta (podiplomski)
doktorski študijski programi.

Visokošolski strokovni študijski programi študentom omogočajo pridobitev strokovnega znanja, z uporabo znanstvenih metod pri reševanju kompleksnih strokovnih in delovnih problemov, razvijanje sposobnosti za sporazumevanje v stroki in med strokami, strokovno kritičnost in odgovornost, iniciativnost in samostojnost pri odločanju ter pridobitev delovne usposobljenosti. *Obvezen sestavni del študijskih programov je praksa (praktično izobraževanje) v delovnem okolju.*

Univerzitetni študijski programi študentom omogočajo pridobitev širokega teoretičnega in metodološkega znanja v stroki, usposobitev za prenos teoretičnih spoznanj v prakso in pri reševanju problemov, z iskanjem novih virov znanja, uporabo znanstvenih metod, razvijanje sposobnosti za sporazumevanje v stroki in med strokami, strokovno kritičnost in odgovornost ter iniciativnost in samostojnost pri odločanju. *Sestavni del programov je lahko tudi praksa (praktično izobraževanje) v delovnem okolju.*

Magistrski študijski programi študentom omogočajo poglobljanje znanja na širših strokovnih področjih, razvijanje sposobnosti za iskanje novih virov znanja na celotnem strokovnem področju, usposabljanje za uporabo znanstvenoraziskovalnih metod v širšem spektru problemov in v novih okoliščinah, prevzemanje odgovornosti za vodenje kompleksnih delovnih področij, razvijanje osebnega odziva na strokovne in delovne probleme, ter etični premislek o strokovnem in znanstvenem delovanju. *Sestavni del teh programov je lahko tudi obravnava projektnih nalog v delovnem okolju.*

Doktorski študijski programi študentom zagotavljajo poglobljeno razumevanje in sposobnost za samostojno uporabo teoretskih in metodoloških konceptov, razvijanje novega znanja in reševanje najzahtevnejših problemov s preizkušanjem,

izboljševanje znanih rešitev ter z odkrivanjem novih, usposabljanje za vodenje najzahtevnejših projektov s širokega strokovnega, oziroma znanstvenega področja, razvijanje osebnega odziva na strokovne, delovne in znanstvene probleme ter etični premislek o strokovnem in znanstvenem delovanju. *Sestavni del programov so lahko tudi raziskovalne naloge v delovnem okolju.*

Študijske obveznosti in trajanje študija:

- Študijske obveznosti so v študijskih programih ovrednotene s kreditnimi točkami po ECTS. Posamezni letnik študijskega programa obsega 60 kreditnih točk.
- Visokošolski strokovni študijski programi in univerzitetni študijski programi obsegajo od 180 do 240 kreditnih točk in trajajo tri do štiri leta.
- Magistrski študijski programi obsegajo 60 do 120 kreditnih točk in trajajo eno do dve leti, vendar tako, da na istem strokovnem področju skupaj s študijskim programom prve stopnje trajajo največ pet let.
- Ne glede na določbe prejšnjih odstavkov mora biti trajanje študija po študijskih programih, ki izobražujejo za poklice, urejeno in usklajeno z direktivami EU.
- Doktorski študijski programi obsegajo 180 kreditnih točk in trajajo tri leta.

Povzeto po:

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja, več avtorjev, 1996, CPI

Vzgoja in izobraževanje v republiki Sloveniji, 2004, Ministrstvo za šolstvo in šport

CIPS – Poklicni kaŝipot za starše in mlade – Marko Zupančič

Odločitev o izbiri poklica je eden od preizkusov na prehodu iz otroštva v obdobje odraslosti. Ob vse večjem pomanjkanju mladih, ki se odločajo za izobraževanje na poklicni šoli in bi želeli postati električarji, mehaniki, serviserji, so šolske klopi bolj zapolnjene v splošnih in gimnazijskih programih, na srednješolski ravni izobraževanja. Smo tudi v obdobju reforme visokošolskega in univerzitetnega študija, ki se z vzpostavitvijo sistema kreditnih točk prilagaja evropskim merilom univerzitetnega, oz. visokošolskega (znamenita formula 3 + 2) študija.

Centri za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS) se v Sloveniji pojavijo leta 1998, najprej v Ljubljani in Mariboru, pozneje pa še v številnih drugih slovenskih krajih; od lani deluje CIPS tudi v Kopru. Poleg knjižnice z informacijami o šolah, rednem in izrednem izobraževanju idr., si uporabniki v centru lahko ogledajo video kasete o posameznih poklicih, opise le-teh, primere vlog za razpis na prosto delovno mesto in druga pisna ali elektronska gradiva. Praviloma se uporabniki lahko pogovorijo s poklicno svetovalko, bodisi, da gre za krajšo svetovalno intervencijo (pomoč) psihologa, ali pa se predhodno dogovorijo za bolj temeljito svetovanje. V okviru CIPS Ljubljana deluje tudi Zaposlitveni kotichek, ki brezposelnim vsak dan omogoča pridobitev novih znanj in veščin za iskanje zaposlitve.

Za koordinirano delo CIPS enot v Sloveniji in oskrbo svetovalcev z gradivi skrbi nacionalni CIPS (NCIPS), ki pri nas deluje v okviru Zavoda za zaposlovanje in je povezan z mrežo sorodnih centrov iz drugih evropskih držav. Mreža Euroguidance zagotavlja informacije o možnostih izobraževanja in usposabljanja lastnim državljanom, pa tudi zainteresiranim iz drugih evropskih držav. Vse evropske države imajo vsaj en tovrsten center, nekater, npr. Francija, celo več. Ti centri so namenjeni tudi povezovanju med poklicnimi svetovalci in svetovalnimi službami na evropski ravni. Mrežo sofinancira Evropska komisija – Direktorat za izobraževanje in kulturo, in je vključena v program Leonardo da Vinci. Eden od rezultatov dela mreže je spletni portal PLOTEUS, kjer so v 21 evropskih jezikih, tudi v slovenščini, zbrane informacije o možnostih študija in poklicnega usposabljanja v 31 evropskih državah.

Med gradivi, ki jih pripravljamo v NCIPS (ob sodelovanju Zavoda RS za šolstvo in Centra za poklicno izobraževanje), najdemo tudi Poklicni kaŝipot, ki je v pomoč mladim pred zaključkom osnovne šole, pri odločitvi o nadaljnjem izobraževanju. V njem so predstavljene možnosti za nadaljevanje šolanja skozi prizmo sveta dela in zaposlitve. V tej publikaciji, ki je dostopna na vseh OŠ, so med tistimi, ki pri teh odločitvah lahko pomagajo, na prvem mestu navedeni starši. Oni so tisti, ki otroka najboljše poznajo, spremljajo njegov razvoj in mu pomagajo pri prehodu v odraslost.

Poleg učiteljev, svetovalnih delavcev, vrstnikov in prijateljev so lahko svetilnik, ki otroka usmerijo k primernim odločitvam. Seveda je tudi starševstvo umetnost, ki mora puščati odprt prostor za otrokove individualne potrebe in interese. Izbor primerne šole je prvenstveno odločitev otroka, ustrezati mora njegovim željam, sposobnostim in interesom, ne pa vrstnikom, staršem in učiteljem.

V zadnjih razredih OŠ mladi ob spremstvu svetovalne delavke in razrednika obišejo CIPS, kjer pridejo v stik s svetom dela, poklicev, in preučijo možnosti za prehod na višjo raven izobraževanja. (CIPS je namenjen tudi drugim, npr. zaposlenim, ki iščejo drugo zaposlitev, predvsem pa brezposelnim, ki iščejo poti do zaposlitve). Pri tem pogosto izpolnijo test za ugotavljanje študijskih interesov, ali test za izbiro primernih poklicev kam in kako. Nekateri že vedo, kam si želijo po končani osnovni šoli, mnogi pa so v dilemi, kaj izbrati. Z rezultati testov, ki jih opravijo, in nasvetom poklicne svetovalke je odločitev o izboru primerne šole neprimerno lažja, pot, ki jo morajo potem prehoditi do izbranega poklica, pa terja tudi dobre učne navade.

Danes, ko ima vse večjo veljavo vseživljenjsko učenje, se s podobnimi odločitvami o poklicni orientaciji srečujejo tudi mnogi starši sami. Nekateri poklici, npr. v tekstilni industriji, se poslavljajo; v žarišče prihajajo novi, ki terjajo nova znanja, nova orodja in spretnosti, npr. v elektronski industriji. Spreminjajo se tudi poklici sami, nova orodja in pripomočki ter tehnike dela mnogim spreminjajo vsakdan. Učenje ni več omejeno na šolski del, pač pa je vtkano v delo samo. Most, ki vodi iz izobraževanja v svet dela (in nazaj), je lažje prehoditi z informacijami o tem, kakšne so razmere v posameznih poklicih, in s strokovno pomočjo poklicnega svetovalca – v centru CIPS smo pripravljene, da vsem obiskovalcem na tej poti pomagamo pri odločitvah.

Kam po informacije?

- **V šolsko svetovalno službo šole**, kamor hodi vaš mladostnik.
- **V svetovalna podjetja**, ki pomagajo staršem in mladostnikom pri poklicni orientaciji (npr. MiB d.o.o., Cesta v Kleče 16, 1000 Ljubljana).
Na edino spletno stran za starše: **www.starsi.si!**
- **V Zavod za zaposlovanje** Republike Slovenije (CIPS-i).
- **V Gospodarsko zbornico Slovenije** (Služba za izobraževanje).
- **V različna podjetja**, kjer se lahko v kadrovski službi dogovorite za ogled in predstavitev določenih poklicev.
- Na **informativne dni** o izbranih srednjih šolah in fakultetah.
- **V šole za starše**, ki ponujajo tovrstno vsebino.
- Na svetovni splet: **www.starsi.si!**

